

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИХ ЦІННОСТЕЙ

Котенко М. В.

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри інтелектуальної власності
Інституту права*

*Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Слова «цінність» або «ціннісність» в юридичній літературі використовуються досить неоднозначно. Переважно вказані слова застосовуються вченими для характеристики чи позначення явищ, процесів, предметів правової дійсності. Проте застосовуються також і для позначення властивостей чи характеристик відповідних правових явищ, процесів або предметів, і для узагальнення ідей, поглядів, в яких акумулюються уявлення про зразковий прояв правових явищ, процесів і предметів, їх еталон чи ідеал [1, с. 28-29]. Приналежність чого– або кого-небудь до системи цінностей, в тому числі і правових цінностей, визначається, з одного боку, його позитивною значущістю, а з іншого боку – відображає внутрішнє ставлення суб'єкта крізь призму його свідомості щодо корисності або непотрібності відповідного об'єкта або суб'єкта [2, с. 455]. Тобто фактично мова іде про об'єктивний і суб'єктивний прояв ціннісного виміру чого– або кого-небудь, що в подальшому дозволяє їх віднести до системи цінностей або заперечити їх належність до цієї системи. В цьому плані в науковій літературі пропонується розмежувати так звані форми прояву ціннісності відповідних явищ чи процесів, до яких відносять предметні цінності та суб'єктні цінності [3, с. 125]. Окрім того, в наукових джерелах досить поширеними є запропоновані та обґрунтовані характеристики цінностей, в яких по суті реалізовано так званий критеріальний підхід. Фактично вченими виокремлюються ті властивості, ознаки чи характеристики цінностей, які дозволяють сформувати систему цінностей та відмежувати від них ті явища, процеси чи предмети, які не мають ціннісного наповнення.

На нашу думку, особливості становлення вітчизняного суспільства безпосередньо зумовлюють ту систему цінностей, які в подальшому визначають рівень розвиненості і цивілізованості суспільства, стан його закритості або міжнародної інтегрованості, слідування традиціям соціального середовища європейського континенту. Самостійне місце в системі соціокультурних цінностей, які сформувались у вітчизняному суспільстві, займають правові цінності, як такі, що представлені в

правовій системі, відображають об'єктивний характер розвитку суспільства, його потреби та інтереси у правовому забезпеченні. Слід відзначити, що система правових цінностей має складний та багатовимірний характер, що зумовлено багатьма факторами. Насамперед, мова іде про полікультурність та багатонаціональність, яка притаманна українському суспільству. Це відбивається перш за все на важливості та принциповості збереження толерантності суспільства, забезпечення безконфліктності відносин між представниками різних культур або національностей. Окрім того, суттєво вплинули і впливають сьогодні релігійні фактори, які визначили безальтернативність релігійної толерантності та терпимості, забезпечення права кожної людини на свободу світогляду і віросповідання, що включає в себе свободу сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, безперешкодно відправляти одноособово чи колективно релігійні культи і ритуальні обряди, вести релігійну діяльність. Проте центральне місце займають конституційно-правові цінності, які відображають виняткову важливість відповідного явища чи процесу в його ціннісно-правовому вимірі. Ціннісний характер насамперед мають ті положення, які стосуються: 1) закріплення вектору розвитку та функціонування України як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави (ст. 1); 2) визнання людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканності і безпеки найвищою соціальною цінністю в Україні, де права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, а головним обов'язком держави є утвердження і забезпечення прав і свобод людини (ст. 3); 3) встановлення виключного права народу України щодо визначення і зміни конституційного ладу, і це право не може бути узурповане державою, її органами або посадовими особами (ст. 5); 4) проголошення принципу здійснення державної влади в Україні на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову (ст. 6); 5) визнання і гарантування в Україні місцевого самоврядування (ст. 7); 6) гарантування звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції України (ч. 3 ст. 8); 7) встановлення обов'язку України дбати про задоволення національно-культурних і мовних потреб українців, які проживають за межами держави (ст. 12); 8) визнання землі, її надр, атмосферного повітря, водних та інших природних ресурсів, які знаходяться в межах території України, природних ресурсів її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони в якості об'єктів права власності Українського народу (ч. 1 ст. 13); 9) закріплення того, що суспільне життя в Україні ґрунтується на засадах політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності (ч. 1

ст. 15) [4] тощо. Перелічені вище ціннісні положення, що визначають засади життя та функціонування вітчизняного суспільства, держави та права, які знайшли своє конституційне закріплення сформувалися історично, пройшли тривалий період свого становлення та розвитку і сьогодні відображають найбільш прогресивні ідеї сучасних цивілізованих суспільств та державно-правових інституцій. Так само і інтелектуальна власність, пройшовши тривалий етап свого розвитку, світоглядного та правового осмислення сьогодні так само набуває свого конституційного закріплення і визнання, що відображає її ціннісний вимір. Так, положеннями Конституції України закріплюється:

– по-перше, право кожного володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності (ч. 1 ст. 41), тим самим законодавцем на конституційному рівні визнано важливим забезпечити інтереси тих суб'єктів, які за результатами інтелектуальної діяльності потребують визнання за ними права володіти, користуватися і розпоряджатися зазначеними результатами. Отже законодавцем визнано важливими інтереси суб'єктів інтелектуальної діяльності щодо конституційного закріплення їх прав на володіння, використання та розпорядження результатами своєї інтелектуальної діяльності;

– по-друге, конституційна гарантія громадянам на свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності (ч. 1 ст. 54). Виходячи зі змісту вказаного положення законодавець, з одного боку, закріплює гарантію для громадян щодо свободи інтелектуальної діяльності в частині літературної, художньої, наукової та технічної творчості, а з іншого – встановлює конституційне положення щодо захисту інтелектуальної власності;

– по-третє, право кожного громадянина на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності, а також недопущення їх використання або поширення без його згоди, за винятками, встановленими законом (ч. 2 ст. 54). Фактично це положення є продовженням норми права, закріпленої у ч. 1 ст. 41 Конституції України, яке розширює межі прав кожного громадянина на результати своєї інтелектуальної діяльності та встановлює правове застереження щодо недопущення використання результатів інтелектуальної діяльності без згоди зазначеного громадянина, крім винятків, що встановлені законом.

Аналіз зазначених положень Конституції України доводить, що лише на конституційному рівні інтелектуальна власність знаходить своє правове закріплення в частині наступних ціннісних орієнтирів (тобто

положень, які регламентують найбільш важливі відносини), а саме: 1) права кожного володіти, користуватися і розпоряджатися результатами своєї інтелектуальної діяльності; 2) права кожного громадянина на результати своєї інтелектуальної діяльності, а також недопущення їх використання або поширення без його згоди, крім винятків, встановленими законом; 3) конституційної гарантії громадянам на свободу інтелектуальної діяльності (літературної, художньої, наукової і технічної творчості) та захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності.

Література:

1. Лукашева Е. А. Человек, право, цивилизация: нормативно-ценностное измерение. М. : Норма, 2009. 384 с.
2. Дробницкий О. Г. Ценность. Философская энциклопедия. М. : Мысль, 1970. 746 с.
3. Алексеев П. В., Панин А. В. Теория познания и диалектика : учеб. пособие. М. : Высш. шк., 1991. 384 с.
4. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96–ВР. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80/print1419249647141480>. (дата звернення: 19.07.2020 р.).

ПРАВМІРНІСТЬ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Криган Е. Р.

студентки I курсу денної форми навчання

*Науковий керівник: **Бобровник С. В.***

доктор юридичних наук,

завідувач кафедри теорії права та держав

Інституту права

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

Світова пандемія – явище, якого ніхто не очікував, і до якого задалегідь не був у змозі підготуватись. Однак уже рік увесь світ перебуває в умовах карантину. Звичайно, пандемія COVID-19 сильно вплинула і на громадян України і, на жаль, ця тема досі не втрачає своєї актуальності.